

Aluksi

Nainen nojautuu Näränkävaaralla 600-vuotiaan petäjän vankkaan runkoon. Tunne on huimaava. Hän ymmärtää olevansa pieni palanen maailmankaikkeudessa ja täällä vain käymässä.

Samaan aikaan Intiassa nainen kulkee tutussa kotimetsässään korkeiden puiden alla. Metsä elää; puulla on henki, samoin kaikella muulla hänen ympärillään. Metsä antaa hänelle, mitä hän tarvitsee, ja hän varoo ottamasta enempiä.

Ensimmäinen esimerkki kertoo valokuvataiteilija Sanni Seposta. Toisen esimerkin nainen on

Sabitri Patra, joka on kasvanut kutioiden metsäyhteisössä Intian Orissassa.

Taloudellis-teknisessä puheessa metsä pelkistyy helposti raaka-ainevarastoksi tai nyt ilmastomuutoksen aikana hiilinieluksi. Siksi metsästä saattaa käydä myös teollinen puupelto. Luonnonmetsien suojelijat taas puhuvat usein lajien monimuotoisuudesta. Taloudelta ja tieteeltä pakenevat metsäkokemukset pyritään nekin yhteismitallistamaan. Metsäntutkimuslaitoksissa niitä yritetään standardisoida virkistytymis- ja hyvinvointihyödyiksi. Kaikki tavat ymmärtää met-

MIRA KÄKÖNEN JA ELINA VENESMÄKI
Kirjan toimittajat, Helsinki

sää eivät kuitenkaan asetu näihin keskusteluihin eivätkä kaikki tunnista niistä omaa metsäsuhdettaan. Sabitri Patran artikkelissa brittiläinen kaivosyhtiö haluaa ostaa metsien peittämän vuoren, jota paikallinen dongria-yhteisö pitää jumalana. Mutta miten ihmeessä jumalalle määritellään hinta? Sanni Sepolla vanhat metsät liittyvät kykyimme ymmärtää todellisuutta. Mutta miten lasketaan itseymmärryksen tai eksistentiaalisten kysymysten hyvinvointihyödyt? Tässä kirjassa tilaa on annettu ihmisille, joille metsät tarkoittavat muutakin kuin selvästi las-

kettavissa olevia ja mahdollisesti vaihtokaupattavia hyötyjä.

Yhtenä kirjan tarkoituksena on tuoda yhteen Suomen ja Etelän keskusteluja metsästä, sillä ne ovat kulkeneet hieman erillisiä polkuja (samoin ympäristö- ja kehitysyhteistyöjärjestöjen huolenaiheet eivät ole aina löytäneet toisiaan). Suomessa suojellaan usein tiettyjä metsäalueita ja lajeja. Etelässä kyse on olennaisesti myös omavaraisuuteen perustuvista elinkeinoista, elämäntavoista ja kulttuureista. Luonnonsuojelijoiden ajamat suojelualueet on koettu Etelässä ihmisvihamielisiksi. Jotkut ovat kysyneet pilkallisesti, ovatko ihmiset Euroopassa kiinnostuneempia tiikereistä kuin paikallisista kyläläisistä? Lisäksi on muistutettu, että itse asiassa metsäyhteisöjen häätäminen kodeistaan täyssuojelun nimissä on ollut usein tuhoisaa myös eläimille ja metsän luonnolle. Ihmisistä tyhjennetyille suojelualueille on ollut helpompi perustaa yksilajisia puuplantaaseja ja avata ovet kaivosyhtiöille.

Itse asiassa monet Etelän aktivistit sanovat, että täyssuojelu ja metsän tehohöydyttäminen eivät ole toisilleen niin vastakkaisia kuin saatetaan näyttää, vaan pikemminkin saman kolikon kaksi eri puolta. Itse kolikko on moderni länsimainen tapa käsittää luonto ja kulttuuri toistensa vastakohtiksi. Mutta metsät voivat olla myös täynnä kulttuurista, siellä saattavat asua esi-isät

ja metsän henget. Lisäksi ulkopuolisen silmiin koskemattomalta näyttävä lajirikas villi metsä voi olla pitkäaikaisen ja huolehtivan muokkauksen tulosta.

Suomen ja Etelän metsäpoluilla on myös riiteyskohtansa. Kuten poronhoitaja Outi Jääskö kirjoittaa, Lapin metsiin on sidottu monin tavoin myös saamelaisten kohtalo. Saamelaisten huoli metsiin sidotun kulttuurin jatkuvuudesta muistuttaa monen Etelän metsäyhteisön tilannetta. Yhteisiä voi löytää Suomesta laajemminkin. Maaseudun metsänomistajiin on suhtauduttu monesti samanlaisella ylenkatseella kuin Etelän paikallisyhteisöihin. Ainakin osittain tehometsätalous on istutettu metsänomistajiin valtion ja metsäteollisuuden pitkällisen painostustyön tuloksena. Valtio ei ole tukenut metsänomistajia, jotka haluaisivat asettaa metsän jatkuvuuden metsänhoidon tavoitteeksi. Toisaalta, kun on haluttu suojelua, on hiivitty salaa metsänomistajien alueilla ja julistettu Natura-alueita ilman kunnollista keskustelua metsänomistajien kanssa.

Kenellä sitten on oikeus metsään? Jokamiehenoikeudet eivät ole maailman enemmistön todellisuutta. Esimerkiksi Intian vuoden 2006 metsälaki, jossa vihdoin annetaan metsäyhteisöille oikeus kerätä valtion metsistä erilaisia metsätuotteita, on pitkän taistelun tulos. Täytyy myös muistaa, että Suomen talousmetsät ja Etelässä

nopeaa tahtia leviävät puuplantaasit ovat hyvin erilaisia. Täällä tuotantometsissä marjastetaan, sienestetään, metsästetään ja retkeillään. Etelässä pääsy yksityisille plantaaseille on kielletty ja istutusten maisema on monotoninen ja hiljainen – aluskasvillisuus on myrkytetty ja linnut ovat muuttaneet pois. Toisaalta osa tämän kirjan suomalaisista kirjoittajista ottaa kriittistä etäisyyttä myös suomalaisten metsäoikeuksiin. Jokamiehenoikeudet ovat kyllä hieno asia, mutta millaisiin metsiin ne takaavat oikeuden?

Monet metsät

Kirjan ensimmäisessä osassa saamme käsityksen siitä, miten metsäyhteisöt eri puolilla maailmaa voivat juuri nyt. Ahtaalle ajettujen metsäyhteisöjen ongelmat eivät ole marginaalisia. Esimerkiksi Laosissa enemmistö elää edelleen omavaraistaloudessa ja on päivittäin tekemisissä metsien kanssa. Intiassa taas metsistä elävät alkuperäiskansat eli adivasit ovat vähemmistö, mutta eivät mikään pieni ryhmä. Intian metsäkysymys koskettaa noin 90:tä miljoonaa adivasia. Kyse ei ole vain kauniiden maisemien tai harvinaisten lajien, vaan kokonaisten elämäntapojen katoamisesta. Monet yhteisöt ovat säilyttäneet kestävän suhteen metsiin, vaikka niitä uhkaavat teollisuus, metsäviranomaiset ja monenlaiset kehityshankkeet. Joidenkin kunnii-

oittava suhde metsiin on katoamassa. Intialaisen aktivistin Antonysamyn artikkelissa teollistumisen köyhdyttämät paikallisyhteisöt Tamil Nadun rannikolla ovat ajautuneet itsekin tuhoamaan mangrovemetsiä. Metsäyhteisöjen tarinat kuvaavat ahdingon ohella myös uhattuina olevia metsiin liittyviä tapoja ja perinteitä. Artikkeleista välittyy myös rikas metsäkäsitysten kirjo. Miksi niiden äärelle kannattaa pysähtyä? Ehkäpä merkitysten moneuden ja yhteismitattomuuden ymmärtäminen avaisi horisonttiamme uudelleen ja kestävämmille tavoille ymmärtää ja kokea metsä. Metsän merkitysten mahdollisuusvaruutta voi laajentaa kuuntelemalla esimerkiksi sitä, mitä laosilaiset tarkoittavat kumppanimaalla ja miten dongrioiden asuttamalla vuorella puutarhat ja metsät sekoittuvat toisiinsa.

Kirjan toisessa osassa tarkennamme katsetta yhteen metsäyhteisöjä uhkaavaan ilmiöön, jossa Suomi on ollut voimakkaasti mukana esimerkiksi Indonesiassa ja Uruguayssa. Kyse on teollisten puuplantaasien leviämisestä. Uruguayssa teollista "metsää" on tupsahdellut aroille ja karjalaitumille paikallisten ihmisten vastustuksesta huolimatta. Puuplantaasit ovat muuttaneet merkittävästi maan maisemaa, maaseudun sosiaalista rakennetta ja tuoneet mukanaan uudenlaisia ympäristöongelmia ja riskejä. Indonesiassa sellu- ja öljypalmuplantaasit ovat tuhonneet luon-

nonmetsää, kiihdyttäneet ilmastonmuutosta ja aiheuttaneet monenlaisia sosiaalisia jännitteitä ja konflikteja. Osion lopussa kirjailija Risto Isomäki pohtii metsien ja puuviljelmien osuutta planeettamme kohtalonkysymyksissä.

Monet Etelän metsäaktivistit pitävät Suomea ei niinkään metsäkansana vaan teollisten istutuspuiden kansana. Totta onkin, että ennen plantaasien levittämistä maailmalle, on tehometsätaloutta ja sellu- ja paperiteollisuuden raaka-aineen tuotantoa jalostettu jo pitkään metsissämme. Minkälainen kehitys on edeltänyt Suomen metsäasiantuntemuksen vientiä maailmalle? Miten Suomen metsäosaaminen on syntynyt ja mitä se on saanut aikaan? Muun muassa näitä kysymyksiä pohditaan kirjan kolmannessa osassa.

Loikka agrariyhteiskunnasta teolliseen hyvinvointi-Suomeen oli nopea. Talouden kasvu on Suomessa rakennettu pitkälti metsien varaan, mutta varsinkin sellu- ja paperitehtaiden muuttamassa kovaa vauhtia halvempien kustannusten maihin tuntuu epäselvältä, onko selluteollisuutemme menestys sittenkään kulkenut käsi kädessä kansakuntamme etujen kanssa. Luonnonsuojelija Mauno Särkän mukaan metsäosaaminen on Suomessa tarkoittanut luonnonmetsien lähes täydellistä hävitystä ja metsämaisemien moninaisuuden katoamista. Vasta nyt näkemykset vaihtoehtoisista metsänhoidon tavois-

ta ovat alkaneet nostaa päätään. Tosin Venäjän puutulliuhan kirvoittamien puutalkoiden valossa "niskuroivia" metsänomistajia saatetaan edelleen pitää isänmaanpettureina.

Suomessa keräilytalouden merkitys on muihin teollisuusmaihin verrattuna hämmästyttävän suuri. Voisi kuvitella, että suomalaisten olisi siksi helppo ymmärtää niiden Etelän metsäyhteisöjen huolia, joilta pääsy metsiin on eväty. Keräilystä Suomen talousmetsissä kirjoittaa kokenut marjastaja Kirsi Chavda. Toisenlaisen näkökulman keräilykulttuuriin tuo Ossi Kakkonen, joka on kokeillut, voisiko Suomen metsissä elää Etelän metsäyhteisöjen keräilijä-puutarhurien tavalla. Hän osoittaa että voi, mutta tehotalousmetsissä sieini- ja marjasadot jäävät niukoiksi.

Neljännessä osassa pohditaan kysymystä perinteistä ja metsän pyhydestä. Ne eivät kuulu vain eksotisoiduille yhteisöille trooppisissa metsissä vaan ovat olennainen kysymys myös Suomessa. Miksi keskustelu metsän pyhydestä on nyt meilläkin nostamassa päätään? Ainakin se liittyy teknologiasta ja jatkuvan kasvun paradigmasta puuttuvan sisäisen rajan etsintään.

Teologi Pauliina Kainulainen kuvaa suomalaisen metsän pyhyttä korostaneiden uskomusten tuhoamista kristinuskon tieltä. Hän kuitenkin myös haastaa kuvan länsimaisesta perinteestä ja kristinuskosta yksioikoisesti sypäänä ympä-

ristöongelmiin. Kestävää metsäsuhdetta voidaan hänen mukaansa hakea kristinuskon sisältäkin. Saattaa olla, että oman kulttuurin niin sanottujen sisäisten oppositiovirtausten hyödyntäminen on helpompikin tie kestävämmän luontosuhteen edellyttämään muutokseen kuin täysin toisenlaisten kulttuurien perinteiden perään haikailu.

Tere Vadénin filosofisessa esseessä pohditaan, miten metsän myyttiset ja toisaalta tieteelliset-taloudelliset merkitykset ovat suhteessa toisiinsa. Vadénin mukaan suomalaisten on pitänyt rajata oma piha ja talo metsästä. Mutta hän osoittaa, että metsä ei käänny eikä sitä pidäkään kääntää talon tai talouden kielelle. Talo mahtuu metsään, mutta metsä ei mahdu taloon.

Entä voisivatko Etelän metsäyhteisöt tulla avuksemme? Ainakin sellaiset, joissa talo on mahtunut metsään niin hyvin, ettei talon ja metsän erottelua välttämättä edes tehdä. Mutta onko myös niin, että olemme romantisoineet ja projisoineet eräänlaisen harmoniseen luontosuhteen perustuvan identiteetin Toisiin? Ovatko metsäyhteisöt tavallaan pakotettuja ”jalon villin” identiteettiin ajaessaan oikeuksiaan modernissa maailmassa? Hunajankerääjä J.P. Rajun viestissä ”valtavirrälle” kaikuvat molemmat tulkinnat. Yhtäältä esimerkiksi Intian metsäyhteisöjen perinteissä on sellaisia, joiden mukaan elävät ovat onnistuneet luomaan tasapainoisen elämäntavan

metsän kanssa. Toisaalta on ehkä niinkin, että kun yhteisöt on ajettu ahtaalle, on rauhallisen metsän paimenen identiteetti myös poliittisen taistelun väline ja tulos.

Ympäristöongelmiemme keskellä tarvitsemme ehkä tarinoita, joissa kieltäydytään jatkuvan kasvun kehitysmallista, mutta emme saisi projisoida toiveitamme niin kutsuttuihin alkuperäiskansoihin. He saattavat haluta muutoksia, jotka eivät käy yksiin modernin kehityskoneiston eivätkä länsimaisten modernisaatiokriittisten liikkeiden kanssa. Johanna ja Ibrahim Togolan Malin tarinassa käy selvästi ilmi ristiriitaisuudet suhteessa ”kehitykseen” ja ”perinteeseen” – modernisaation ongelmat tunnustetaan, mutta menneeseenkään ei haluta palata. Jotain vanhasta viisaudesta kuitenkin haluttaisiin säilyttää, vaikka luonnon pyhittäminen ei voisikaan tuoda ratkaisua nykyisiin ympäristöongelmiin.

Tämän kirjan tarkoituksena ei ole idealisoida perinteitä. Kulttuurit ovat aina jatkuvassa muutoksessa. Samalla on hyvä muistaa, että modernin ”saavutuksista” kieltäytyminen ja ”perinteeseen” nojaaminen voi olla myös aktiivinen, tietoinen teko. Selvää on, että ratkaisuja eri tilanteisiin ei koskaan voida pakottaa ulkopuolelta. Tässä kirjassa kyse onkin lopulta oikeuksista metsän moninaiisiin merkityksiin ja mahdollisuuksista ylläpitää tai luoda kestävä suhdetta metsään.

